

KIELITIETOISUUS

Natalia Nordling

**Luetaan
yhdessä**
-verkosto

MINUSTA

- fennistiikan ja suomen kielen maisteri
- suomen opettaja, asioimistulkki ja kääntäjä
- työkokemusta eri aloilta, mm. asiakaspalvelusta
- Luetaan yhdessä -verkoston kouluttaja
- Tampereella asuva maahanmuuttaja
- kirjastojen suurkuluttaja

LUETAAN YHDESSÄ -VERKOSTO

- valtakunnallinen verkosto
- ilmaista, matalan kynnyksen suomen kielen opetusta
- kohderyhmänä erityisesti virallisten koulutusten ulkopuolelle jäävät ja haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt
- verkostoa ylläpidetään vapaaehtoisten voimin ja yhteistyössä kumppaneiden kanssa
- ryhmät kokoontuvat vuodesta toiseen samassa paikassa samaan kellonaikaan, kerran viikossa kahdeksi tunniksi
- ryhmään saa ottaa mukaan pienet lapset

KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Koulutuksen tavoitteena on:

- antaa yleistä ymmärrystä kielitietoisuudesta ja sen merkityksestä eri elämäntilanteissa
- antaa käytännön vinkkejä kielitietoisuuden lisäämiseen omassa työympäristössä

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

- kielen luonteesta
- kielitietoisuus käsitteenä
- miksi ja mihin tarvitsemme kielitietoisuutta?
- kielitietoisten käytäntöjen lisääminen

KIELEN LUONTEESTA

kieli on ihmisten vuorovaikutuksessa muiden kanssa luoma

kieli on viestinnän työväline ja ajattelun ilmentymä

kieli on toimintaa ja vaikuttamista

kieli on kulttuuria

kieli on taidetta

kielellä luodaan omaa identiteettiä ja imagoa

kielen kautta välittyy meille kaikki tieto

kielitietoisuus, engl. language awareness

KIELI+TIETOISUUS

juuret 1980-luvun Language Awareness -liikkeessä,
sitä on kehitetty 2000-luvulla, julkaisuja Suomessa vuodesta 2015

trendikäs ja kuuma aihe opettajien keskuudessa
“jokainen opettaja ja ohjaaja on myös kielenopettaja” (OPH 2024)

opetuksen lisäksi kielitietoisuutta voi hyödyntää ohjauksessa,
asiakaspalvelussa, työyhteisöissä ja rekrytoinnissa...

KIELI+TIETOISUUS

Kielitietoisuudessa on kyse oman kielen, muiden kielten ja opittavan kielen mahdollisuuksista (Dahl 2022)

Kielitietoisuus tarkoittaa, että [...] osaa selkeyttää ilmaisuaan [...] mukauttaa kielenkäyttöään ja muuta viestintäänsä kuhunkin tilanteeseen sopivaksi. Puheen tukena voi käyttää kuvia, eleitä tai muita havainnollistamiskeinoja. (Ylönen 2019)

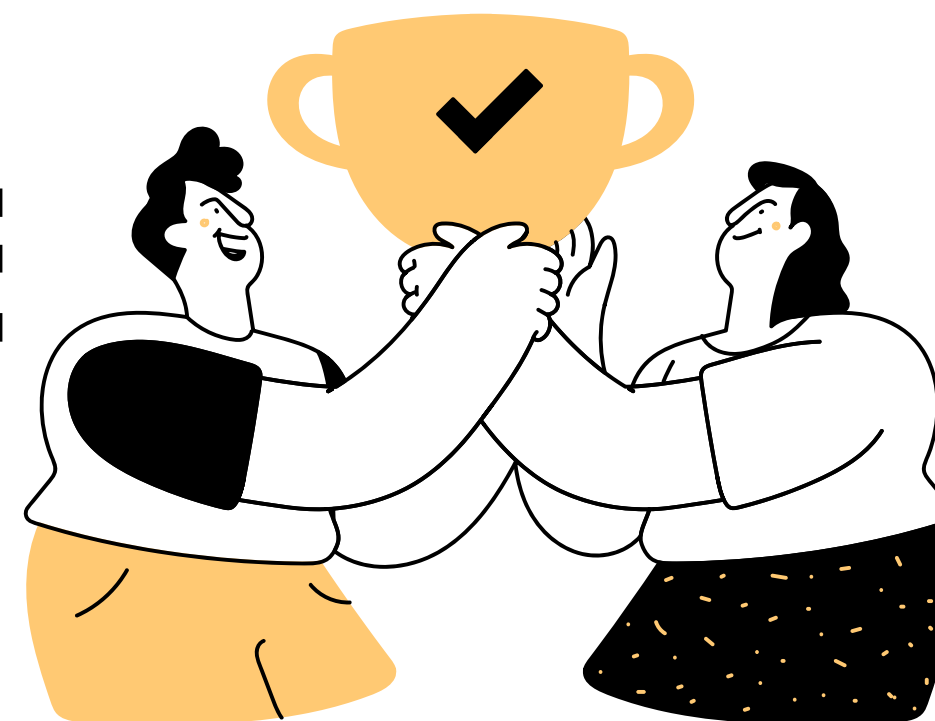
ESIMERKKI KIELITIETOISESTA

OPETUKSESTA

- herätetään oppijoiden kiinnostus ja aktivoidaan entiset tiedot
- katsotaan kuvia, graafeja, videoita
- käydään läpi keskeinen sanasto, jokainen opiskelija saa käyttää kaikkia kieliresursseja
- opettaja esittelee tekstin: kertoo lyhyesti tekstin sisällöstä, rakenteesta, etenemisestä
- teksti luetaan, uudet termit avataan, kiinnitetään huomiota tekstilajin tyypillisiin piirteisiin
- tehdään yhdessä muistiinpanot
- tuotetaan omateksti

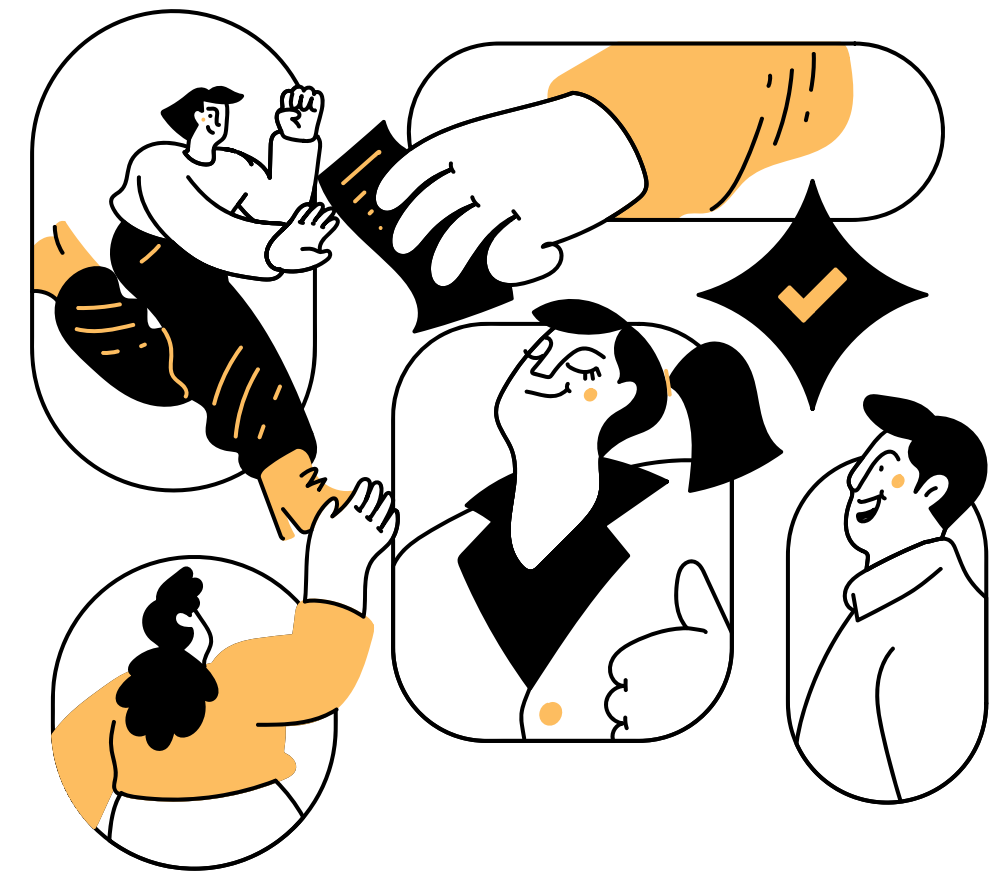
MIHIN TARVITSEMME KIELITIETOISUUTTA?

- kielitietoiset käytännöt ja työskentelytavat palvelevat kaikkia riippumatta äidinkielestä ja kielitaidosta:
  - parantavat oppilaiden lukutaitoa ja luetunymmärtämistä ja sen kautta tukevat oppimista
  - tukevat maahan muuttaneiden suomen kielen ja kulttuurin oppimista, kotoutumista ja osallistumista yhteiskuntaan
  - lisäävät ymmärrystä, tehostavat toimintaa ja mahdollistavat kaikkien saatavilla olevien resurssien käytön
- kielitietoisuus edistää yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta
- kielitietoisuus on osa tasa-arvoa, hyvinvointia ja laatua

ARKIPÄIVÄN ESIMERKKEJÄ

- kassalla vaatekaupassa tai ravintolassa: asiakas ja myyjä/tarjoilija käyttävät kaikkia kieliresurssejaan - suomea ja englantia sekoitetaan tarpeen mukaan
- rengasliikkeessä asiakaspalvelija käyttää selkeää kieltä, selittää asiakkaalle tuntemattomat asiat rauhallisesti, tarvittaessa näyttää, mistä on kyse.

**kaikessa toiminnassa tiedostamme monikielisyyttä,
omia kieliresursseja sekä omaa kielenkäyttöä**

KIRJASTOJEN KIELITIETOINEN

TOIMINTA

- kuvatuetut opasteet
- viestintä ja ohjeet eri kielillä, esimerkki:

Vaasan kirjaston esittely maahanmuuttajille: Swahili

- kielitaidosta viestivät rintamerkit (huom. kieli =//= maa)
- selkokirjat ja monikielinen kirjasto näkyviin
- selkolukupiirit, tapahtumia selkosuomeksi?
- oman puheen selkeyttäminen

YMMÄRYSTÄ JA YHTEISTÄ KIELTÄ ETSIMÄSSÄ 1/2

- **Kuuntele ja kysy, älä olet!**
- Suomen oppijat ovat moninainen joukko ja niiden kielitaso vaihtelee (suullinen taito tai korostus ei kerro kaikkea osaamisesta).
- **Kaikki maahanmuuttajat eivät puhu englantia, moni haluaa käyttää ja oppia suomea. (Haluatko että puhumme suomea? vs. Osaatko englantia?)**
- Käytä selkeitä rakenteita, lyhyitä lauseita, avaa uusia termejä (ei passiivia, ei partisiippeja, ei kapulakieltä).
- **Anna toiselle aikaa ja tilaa miettiä ja muodostaa omia lauseita (ns. tilanteessa kelluminen)**
- Toista asia samoin sanoin ja odota, vasta sitten toista viesti eri tavoin.

YMMÄRYSTÄ JA YHTEISTÄ KIELTÄ ETSIMÄSSÄ 2/2

- **Eleet, mimiikka, kuvat, piirtäminen ja kirjoittaminen tukevat ymmärtämistä (huom. luku- ja kirjoitustaidottomat, kuvanlukutaidottomat)**
- Jos puhut englantia, käytä myös suomenkielisiä sanoja (opeta asioiden nimiä: *kirjastokortti, palautusautomaatti, uusia kirjoja*).
- **Tiedosta omia kieliresursseja ja käytä niitä. Kieliä saa sekoittaa!**
- Jos ehdit, näytä ja opeta! Ensi kerralla molempien on helpompaa :)

Nyt tarvittaisiin kynää ja vihkoa. Saa tehdä muistiinpanoja, jos haluaa, mutta ei ole pakko!

Voitaisiin nyt alkaa tehdä näitä tehtäviä. Tarvitaan vihko ja kynä, jos halutaan tehdä muistiinpanoja!

Ota kynä.
Ota vihko.
Kuuntele ja kirjoita.

KIELELLINEN EMPATIA

Viivi Heikura, S2-opettaja

piirustus: AI

KIELITIETOISUUS TYÖELÄMÄSSÄ

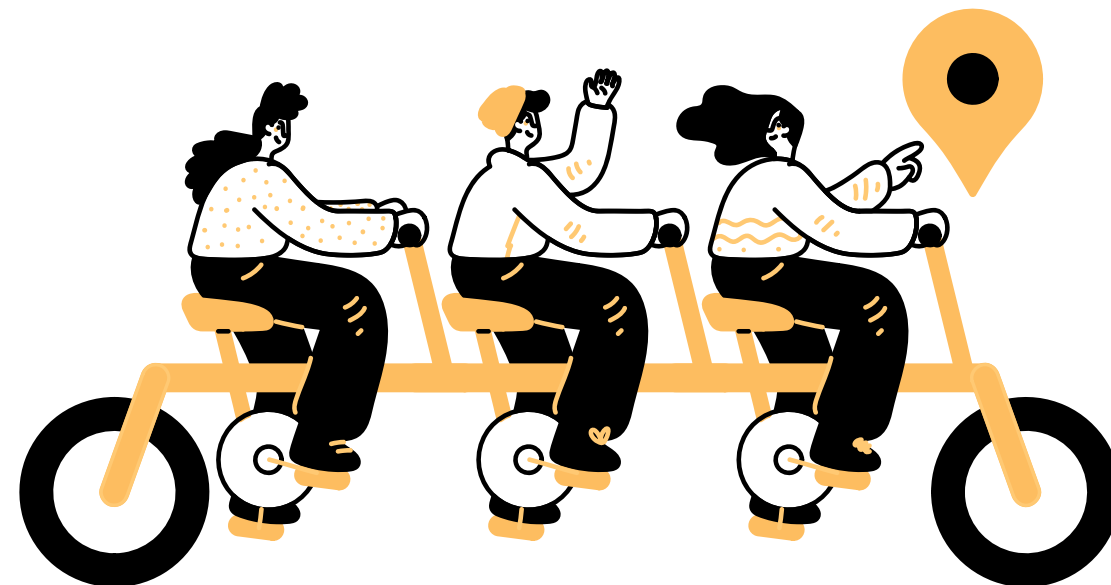
- kielitietoinen rekrytointi
- kielen oppimisen tukeminen
- sisäisen viestinnän ja käytäntöjen pohtiminen

Kirjavinkki: Monikielisen työyhteisön opas (2023)

JOHTOPÄÄTÖKSET

kielitietoisen opetuksen ja ohjauksen lisäksi tarvitaan myös kielitietoista johtamista, kielitietoisia palveluja, eri kielten arvostamista sekä ymmärtämistä kielen merkityksestä koulutuksessa, työelämässä ja kaikissa arkitilanteissa.

LÄHDELUETTELO

- Dahl, R. (2022) *Suomi toisena kielenä -opetuksen äänenmurros: Luokkahuoneesta tutuille ja toreille*. Basam Books, Helsinki.
- Kotoutuminen.fi (2021) *Kielitietoinen työympäristö on työntekijän ja työnantajan etu*. Luettavissa: <https://kotoutuminen.fi/kielitietoisuus>
- Lehtimaja, I., Korpela, E., Komppa, J., Kotilainen, L., & Kurhila, S. (2023). *Monikielisen työyhteisön opas*. Alma Talent, Helsinki
- Kuukka, K. (2023) *Kielitietoisuus opetuksessa ja ohjauksessa*. *Kieli vie mennessään! Kieli voimavarana ammatillisen koulutuksen opetuksessa ja ohjauksessa*. Opetushallitus. Luettavissa ja katsottavissa: <https://www.oph.fi/fi/tapahtumat/2023/kieli-vie-mennessaan-kieli-voimavarana-ammattillisen-koulutuksen-opetuksessa-ja>
- Ylönen, K. (2019) *Dialoginen ohjaus ammatillisen kehittymisen tukena*. *Työpaikkaohjaajan opas*. Grano, Helsinki.

Natalia Nordling
natalia.nordling@luetaanyhdessa.fi